

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету
«Одеська політехніка»,
доктору наук з державного управління,
професору Колісніченко Наталі Миколаївні

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора, доцента кафедри менеджменту навчально-наукового інституту управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України **Поступної Олени Вікторівни** на дисертацію **Медловської Наталії Вікторівни** на тему «Механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації

Тема дисертації Медловської Наталії Вікторівни «Механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України» є актуальною і важливою з огляду на низку факторів.

По-перше, повномасштабна військова російська агресія проти України призвела до значних людських втрат, руйнування інфраструктури, промислових об'єктів та житлового фонду в багатьох регіонах країни. Це спричинило глибокі диспропорції у соціально-економічному розвитку територій, що потребує цілеспрямованого державного втручання для їх подолання.

По-друге, просте відновлення довоєнного стану не є достатнім. Потрібен стійкий розвиток регіонів, який враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти, а також забезпечує збалансованість між регіонами, запобігаючи поглибленню існуючих та виникненню нових диспропорцій.

По-третє, період після завершення активної фази бойових дій матиме свої специфічні особливості, які відрізнятимуться від попередніх етапів розвитку. Це стосується як джерел фінансування відновлення (міжнародна допомога, власні ресурси), так і пріоритетів державної політики (безпека, гуманітарне розмінування, відбудова критичної інфраструктури, реінтеграція тимчасово окупованих територій тощо). Державне управління в цей період потребуватиме нових підходів та механізмів.

По-четверте, для забезпечення стійкого та збалансованого розвитку регіонів у складних умовах повоєнного відновлення необхідні чітко визначені, ефективні та адаптивні механізми державного управління. Дослідження існуючих та розробка нових механізмів, які враховують специфіку українського

контексту, є вкрай важливим.

По-п'яте, результати дисертаційного дослідження можуть мати значну наукову цінність, поглибивши теоретичні знання про державне управління регіональним розвитком в умовах післявоєнного відновлення. Вони також матимуть практичне значення для органів державної влади та місцевого самоврядування при розробці та реалізації стратегій і програм регіонального розвитку.

Таким чином, тема дисертації «Механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України» є актуальною через нагальну потребу у відновленні та розвитку країни після війни, важливою з огляду на необхідність забезпечення стійкості та збалансованості цього процесу, та має значну наукову і практичну значущість для формування ефективної державної політики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність теми роботи, сформульовано її мету і завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Розкрито наукове та практичне значення роботи, наведено особистий внесок здобувача та апробацію результатів дисертації й публікації.

Автором дисертації влучно сформульовано об'єкт дослідження, який визначає широку сферу – саме державне управління розвитком регіонів України. Це логічно охоплює всю діяльність органів влади щодо регіонального розвитку, що є фоном для подальшої конкретизації.

Коректно деталізований предмет дослідження – механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України – що вже конкретизує об'єкт, виділяючи механізми управління стійким і збалансованим розвитком. Це точна фокусна зона дослідження в межах обраного об'єкта.

Відповідно побудована мета дослідження – обґрунтування науково-теоретичних підходів до оптимізації механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України та розроблення практичних рекомендацій щодо їх вдосконалення. Мета безпосередньо відображає дослідження механізмів в рамках державного управління регіональним розвитком: по-перше – теоретичне обґрунтування, по-друге – практичні рекомендації щодо вдосконалення.

Об'єкт і предмет дослідження повністю відповідають меті роботи, забезпечують логічний та методологічний зв'язок дослідження, дозволяючи повноцінно досягти поставленої наукової мети.

Структура даної дисертаційної роботи логічно побудована: містить три розділи, кожен із яких поділено на три підрозділи, з достатньо глибокою теоретико-методологічною базою, аналізом закордонного досвіду, інноваційними пропозиціями.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України» присвячено: понятійно-термінологічному апарату дослідження механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України, теоретичним підходам до обґрунтування змісту механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України, концептуальним аспектам функціонування механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України. В даному розділі досліджено інструменти та заходи, які спрямовані на забезпечення стійкого збалансованого розвитку регіонів України: регіональне планування, фінансове забезпечення, децентралізація влади, розвиток інфраструктури, підтримка підприємництва, розвиток людського капіталу, міжрегіональне співробітництво. Проаналізовано організаційні та методичні принципи, в яких реалізуються сутність та зміст державного регулювання розвитку регіону: історизму, єдності регіональної політики суспільства та господарського будівництва, пріоритетності, варіативності, пропорційності забезпечення фінансовими ресурсами за рівнями адміністративно-територіальної ієрархії та розширення фінансово-економічної самостійності територіальних одиниць нижчого рівня, синхронізації дій, субсидіарності, програмування, конкурентності.

Автором уточнено, що стійкий збалансований розвиток регіонів передбачає, що наявний в регіоні соціально-економічний потенціал визначає стан розвитку економіки, можливості її розвитку в майбутньому, забезпечити необхідні умови для досягнення відповідного рівня життя населення регіону.

У другому розділі «Особливості функціонування та ефективність механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України» досліджено: стратегічні орієнтири державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України, закордонний досвід управління стійким збалансованим розвитком регіонів, інноваційні механізми стійкого збалансованого розвитку регіонів України. В даному розділі проаналізовано основні етапи бюджетного процесу в умовах дії правового режиму воєнного стану: мобілізація ресурсів, перерозподіл бюджетних асигнувань, контроль та відповідальність, планування та прогнозування, запобігання корупції. Проведено аналіз основних нормативно-правових актів, які складають нормативно-правовий механізм державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України. Виділено основні проблеми розвитку регіонів України:

економічні, демографічні, соціальні, екологічні. Запропоновано способи ефективного розвитку регіонів: розвиток інфраструктури, економічна диверсифікація, інвестиції в освіту, інновації та технології, співпраця та партнерство.

У третьому розділі «Механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України в умовах дії правового режиму воєнного стану та у повоєнний період» досліджено: стійкий збалансований розвиток регіонів в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, збалансований розвиток інфраструктури регіону в період дії правового режиму воєнного стану в Україні та розроблено механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України. Автором запропоновано шляхи удосконалення механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні: впровадження систем реагування на надзвичайні ситуації та управління; розробка планів на випадок надзвичайних ситуацій для захисту критичної інфраструктури та управління ресурсами; надання підтримки та ресурсів підприємствам і громадам у постраждалих регіонах; взаємодія з місцевою владою, організаціями громадянського суспільства та міжнародними партнерами. Обґрунтовано етапи забезпечення комплексного розвитку інфраструктури: оцінка потреб і планування; пріоритезація інвестицій; розробка та реалізація проєкту; моніторинг та оцінка; технічне обслуговування та стабільність. Автором уточнено, що розвиток інфраструктури має відповідати пріоритетним напрямам економічного та соціального розвитку регіонів. Також надано визначення поняття «збалансований розвиток інфраструктури регіону».

Наукові результати дослідження дали змогу сформулювати висновки та рекомендації, які мають теоретичне та практичне значення.

Бібліографія дисертаційного дослідження – об’ємна, сучасна, охоплює як українські, так і зарубіжні джерела. Загалом використано 175 джерел. Проаналізовано значну кількість нормативно-правових актів, що дало змогу автору детально дослідити обрану тему, виявити недоліки та зробити висновки щодо потреби в подальших дослідженнях та змінах у законодавстві.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна обґрунтована через розробку нових визначень термінів, вперше запропоновані механізми управління у воєнний і повоєнний періоди, створено проєкт Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України.

Наукова новизна дисертації чітко корелює як із предметом, так і з метою дисертаційного дослідження, є їх безпосереднім логічним продовження і

наповненням.

В даній дисертаційній роботі вперше:

- запропоновано механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні: цифрові технології, енергоефективні технології, біотехнології, цифрова трансформація, інтернет речей, штучний інтелект, блокчейн-технології, зелені технології, розвиток «розумних міст», інноваційні стартапи. Обґрунтовано їхню роль та значення для стійкого збалансованого розвитку регіонів України;

- розроблено проєкт Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України, яка: спрямована на забезпечення рівномірного розподілу ресурсів та інвестицій між регіонами; передбачає збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів; передбачає відбудову та розвиток транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури у всіх регіонах країни; передбачає створення сприятливих умов для залучення інвестицій у регіони. Обґрунтовано доцільність практичного застосування Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України – вона може стати важливим інструментом для досягнення стійкого збалансованого розвитку країни та підвищення якості життя населення. Впровадження вказаної Концепції може в перспективі покращити якість життя населення, забезпечити стабільний економічний розвиток та зростання впливу на міжнародному рівні.

Висновки в дисертації системно підсумовують досягнення поставленої мети і реалізують завдання дослідження. Висновки чітко поділені тематично: теоретичні положення, аналіз, практики, розроблені механізми, прикладні рекомендації. Висновки логічно випливають зі змісту розділів дисертації, немає надуманих або не обґрунтованих тверджень. До того ж, висновки фіксують ті нові результати, які були заявлені у науковій новизні.

Вагомим науковим здобутком є представлений автором проєкт Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України. У дисертації зазначається, що Концепція стійкого збалансованого розвитку регіонів України – це плановий документ, який є важливим інструментом налагодження партнерства між усіма органами влади, широким колом представників бізнесу та громадянського суспільства; це стратегічний підхід до розвитку конкретної території, який враховує її потенціал, особливості та потреби. Головною метою даної концепції визначається сприяння збалансованому зростанню та стійкому розвитку різних регіонів з урахуванням їхніх особливостей, сильних сторін та потреб. У пропонованому документі наголошується на необхідності економічного зростання, соціальної інтеграції та захисту навколишнього середовища в конкретному регіоні. В цілому, пропозиції щодо вдосконалення механізмів

державного управління та розробка проєкту Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України мають практичну значущість.

Аналіз дисертації дозволяє зробити висновок, що в роботі на високому рівні обґрунтовано достовірність результатів дослідження, що підтверджується такими фактами: дисертація містить результати власних досліджень; використання ідей, результатів і текстів інших авторів має посилання на відповідне джерело; для реалізації мети та вирішення поставлених наукових завдань використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: системний метод, метод аналізу та синтезу, індуктивний та прогностичний методи; правдивість отриманих результатів і висновків зумовлена взаємозв'язком між використаними методами; наукові результати дослідження опубліковані у фахових виданнях та апробовані на наукових конференціях. Перелічені фактори вказують на те, що дослідження Медловської Н.В. проведене з дотриманням принципів наукової чесності та обґрунтованості, а отримані результати є достовірними та надійними.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Основні положення дисертації, висновки і практичні результати дослідження Медловської Н.В. висвітлені у 18 наукових працях, з них 5 наукових статей, які опубліковані у наукових фахових виданнях України, 12 тез доповіді, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, та 1 наукова стаття, яка додатково відображає наукові результати дослідження. У цих працях відображено ключові аспекти дослідження, включаючи теоретичні підходи, аналіз проблем регіонального розвитку, розробку механізмів управління та рекомендації щодо їх впровадження.

Аналіз змісту публікацій дає підстави для висновку, що вони є позитивним показником публікаційної активності автора і свідчать про те, що основні наукові положення. Висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, були доведені до наукової спільноти.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація є самостійною науковою працею. Основні ідеї, результати дослідження, розробки, що характеризують наукову новизну і практичне значення дисертаційної роботи запропоновано, отримано та здійснено автором особисто. В опублікованих у співавторстві працях автором використано тільки ті результати дослідження, які є особистим науковим доробком автора. Концептуальні засади дисертації, її структура та зміст, постановка проблеми, узагальнення результатів, наукові та практичні висновки є виключно авторськими. Використані в дисертації праці та думки інших вчених мають

відповідні посилання.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Звичайно, як і у будь-якому дисертаційному дослідженні, можна знайти деякі моменти, які можуть бути віднесені до дискусійних або таких, що потребують додаткового обґрунтування чи роз'яснення.

1. Окремі формулювання мають дещо декларативний характер. У кількох місцях звучать більше як загальні твердження («важливо враховувати інноваційні технології для розвитку регіонів»), замість чіткої конкретизації (які саме механізми, як саме інтегрувати). Доречною була б більш прикладна деталізація. Висновки містять згадки про важливість інновацій і кризового управління, але специфічно про воєнний/післявоєнний контекст акцент зроблено не завжди явно і повно. Частина висновків могла б бути ще конкретнішою щодо рекомендацій на різних рівнях публічного управління.

2. В роботі бракує кількісної верифікації окремих пропозицій. Доречно було б, якби деякі висновки спиралися на кількісні оцінки, наприклад, прогнозні моделі розвитку регіонів чи оцінку впливу нових механізмів на стійкість розвитку. В даній роботі в основному якісний опис.

3. У підрозділі 2.2 автором проведено короткий аналіз інтегрованих механізмів державного управління стійким розвитком регіонів України. Доцільним було б провести більш детальний аналіз конкретних механізмів та висвітлити роль кожного механізму в забезпеченні стійкого розвитку регіонів. Ретельно дослідити механізми та їх взаємодію один з одним, що у свою чергу дасть змогу розробити політику та стратегії для сприяння стійкому розвитку в різних регіонах України.

4. У підрозділі 3.3 автор досліджує механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України. Вважаємо, що доцільним було б також деталізувати виклики, які постають сьогодні, та запропонувати шляхи їх подолання.

5. У висновках до роботи недостатньо акцентовано саме на умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Варто було б у висновках і рекомендаціях більш чітко вказати, як саме механізми управління адаптуються до умов воєнного стану, руйнування інфраструктури, демографічних змін, тощо. Крім того, деякі висновки і рекомендації сформульовані загальними тезами без чіткої практичної конкретизації механізмів їхнього впровадження, зокрема, на рівні територіальних громад.

Але висловлені зауваження і побажання не впливають на позитивну оцінку даного дисертаційного дослідження, вони можуть стати основою для подальших наукових дискусій і досліджень у даній сфері.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Загалом представлена дисертаційна робота Медловської Наталії Вікторівни на тему «Механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни, має теоретичне та практичне значення і відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Тема дисертації є актуальною з огляду на сучасні виклики, пов'язані з необхідністю відновлення та розвитку регіонів України в умовах і після війни. Дисертація містить елементи наукової новизни. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, обґрунтовані теоретичними підходами, аналізом даних та застосуванням відповідних методів дослідження.

Дисертація має чітку структуру, включає всі необхідні елементи (вступ, огляд літератури, методологія, результати, висновки, список використаних джерел, і оформлена відповідно до встановлених вимог. Мова, використана в дисертації, відповідає академічним стандартам і забезпечує точне й логічне викладення досліджених питань.

Отже, подана наукова праця Медловської Н.В. на тему «Механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України» відповідає вимогами «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Вважаю, що її автор – Медловська Наталія Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

**Офіційний опонент,
доктор наук з державного управління,
професор, доцент кафедри менеджменту
навчально-наукового інституту
управління та безпеки населення
Національного університету
Цивільного захисту України**

Олена ПОСТУПНА